

“REGÂNDIM ETICA ÎN JUSTIȚIE”

Chișinău, 19 noiembrie 2014

Mă bucur să vă urez bun venit, în numele Programului Statul de Drept Europa de Sud-Est, la conferința “DISCUȚII PUBLICE CU PRIVIRE LA PRINCIPIILE DE ETICĂ PROFESIONALĂ ÎN PROFESIILE JURIDICE”. Este o onoare deosebită pentru noi că dumneavoastră, domnule ministru Efrim, vă aflați astăzi alături de noi.

Înainte de a face câteva observații pe marginea proiectului, vă rog să îmi permiteți să vă spun câteva cuvinte despre Fundația Konrad Adenauer în general și despre Programul Statul de Drept Europa de Sud-Est în particular.

KAS este o Fundație Politică, apropiată Uniunii Creștin-Democrate (CDU) din Germania. Numele său este sinonim cu reconstrucția democratică a Germaniei, ancorarea politicii externe germane în comunitatea de valori transatlantice, viziunea asupra unificării europene și orientarea spre economia socială de piață. Pe plan intern, în Germania, elaborăm analize și concepte politice și desfășurăm programe de educație politică. Pe plan extern, avem proiecte în peste 120 de țări gestionate prin intermediul a peste 80 de birouri pe cinci continente. Milităm pentru ca oamenii să ducă o existență în libertate și demnitate. Prin contribuția noastră, care se bazează pe valori, sprijinim Germania să facă față răspunderii sale în lume.

Una din valorile pe care le promovăm o reprezintă statul de drept. Pe lângă Programul Statul de Drept Europa de Sud-Est, există programe similare în Asia de Sud-Est (cu sediul în

Singapore), în Africa Sub-Sahariană (cu sediul la Nairobi), în America Latină (cu sediul la Bogota) și în Orientul Mijlociu și Africa de Nord (cu sediul la Beirut). Programul Statul de Drept Europa de Sud-Est există din anul 2006 și a fost conceput ca un program-dialog, de dezbatere și schimb de idei pe teme legate de statul de drept în și între țările din Europa de Sud-Est. Aria de activitate a Programului cuprinde zece țări – Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Kosovo, Macedonia, Muntenegru, Republica Moldova, România și Serbia. Alături de parteneri locali – instituții publice, organizații non-guvernamentale, asociații profesionale sau mediul academic – sprijinim consolidarea structurilor democratice, întărirea rolului curților constituționale, a independenței justiției, lupta împotriva corupției, apărarea drepturilor omului și ale minorităților și, bineînțeles, procesele de integrare europeană a statelor din regiune în ceea ce privește adaptarea la standardele europene în privința statului de drept. De asemenea, încurajăm formarea și consolidarea unor rețele regionale de experți din diverse sfere ale justiției.

Abordăm astăzi o chestiune esențială pentru imaginea și încrederea pe care o acordă societatea justiției – chestiunea principiilor de etică ce trebuie respectate de reprezentanții profesiiilor juridice. Deciziile judecătorilor și procurorilor sunt acceptate de societate atunci când aceasta este convinsă că deciziile au fost luate de funcționari indepen-

Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.

RECHTSSTAATSPROGRAMM
SÜDOSTEUROPA
THORSTEN GEISSLER

September 2014

www.kas.de/rspsoe
www.kas.de

denți, imparțiali, profesioniști și integri, conștienți de principiile etice cărora trebuie să le corespundă și pe care chiar le respectă. Dacă în această privință apar îndoieli, statul de drept are de suferit.

Este însă vorba nu doar de independența instituțională a justiției sau de libertatea față de orice ingerință din exterior. Este vorba și de comportamentul judecătorilor și procurorilor în ansamblu. Dacă acest comportament probează și garantează independență și imparțialitate, atunci generează și menține încrederea societății în justiție și poate fi considerat „corect”, în vreme ce dacă nu reușește, atunci afectează încrederea și trebuie considerat greșit.

Comportamentul corect sau greșit este o întrebare de etică.

Întrebarea cu privire la ce comportamente sunt „corecte” sau „greșite” are o îndelungată tradiție în țările care se bazează pe sistemul de common law, în Statele Unite existând un asemenea cod de etică încă din anul 1924.

În anul 2000 Națiunile Unite au creat un grup de lucru care a elaborat și prezentat doi ani mai târziu așa-numitele „Principii de la Bangalore”. Cu ajutorul standardelor internaționale cu privire la comportamentul judecătorilor avea să fie consolidată integritatea acestora și combătută corupția. Aceste principii au fost adoptate în 2002, într-o formă revizuită, la conferința de la La Hague.

În anii ce au urmat au fost adoptate în multe țări europene coduri de etică, în altele au existat îndoieli.

Două obiecții au jucat un rol deosebit în această privință. Pe de o parte unele din aceste coduri au fost adoptate de ministerele justiției, ceea ce a fost privit ca o ingerință în independența justiției. Pe de altă parte, principiile adoptate la La Hague prevăd măsuri disciplinare împotriva încălcării regulilor etice. Asociația Judecătorilor a obiectat de exemplu, sublini-

ind: „Comportamentul etic este întotdeauna rezultatul unei decizii libere, bazată pe un proces de gândire și evaluare. La multe întrebări nu va exista un răspuns corect sau greșit”.

Aceste obiecții au fost luate în seamă în Republica Moldova, întrucât codurile etice pentru judecători și procurori au fost adoptate de către organismele acestora de auto-administrare, iar acestea nu prevăd sancțiuni separate, ci fac referire la prevederile disciplinare existente cu privire la judecători și procurori.

Și în țările care nu au adoptat coduri de comportament, a existat în ultimii ani o reflecție critică crescândă despre comportamentul profesional etic al judecătorilor și procurorilor, iar în Germania Asociația Judecătorilor a elaborat pe această temă niște teze. Chiar dacă în cuvântul înainte al acestora se precizează în mod expres că ele nu reprezintă directive sau coduri de etică profesională, ci cuprind valori care „îl caracterizează pe judecătorul sigur pe sine și conștient de responsabilitate”, totuși sunt abordate exact acele teme care joacă un rol și în codurile de comportament din Republica Moldova. Este vorba de independență, imparțialitate, integritate, simțul răspunderii, reținere, omenie, curaj, conștiinciozitate și transparență.

După părerea mea s-a reușit în cadrul acestui proiect, pe baza codurilor etice și deontologice existente, elaborarea unui pliant care reunește principalele prevederi ale acestora și care se remarcă printr-o bună structurare, claritate și lizibilitate, putând astfel avea caracter de model pentru demersuri similare. Important este că pliantul este accesibil nu doar profesioniștilor din domeniul justiției, ci și cetățenilor care intră în contact cu sistemul de justiție. De asemenea, au fost propuși cinci pași concreți în vederea regândirii eticii în justiție.

Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.

RECHTSSTAATSPROGRAMM
SÜDOSTEUROPA
THORSTEN GEISSLER

September 2014

www.kas.de/rspsoe

www.kas.de

Studiul atent al codurilor și al studiilor nu va scuti pe nimeni în viața de fiecare zi de procese dificile de a cântări ce trebuie făcut. Cum conduc o ședință de judecată, cum îi abordez pe justițiabili, cum îi întreb pe martori, cum mă comport în pauză, la ce sunt atent în timpul discuțiilor telefonice cu justițiabilii, cum mă comport față de un avocat, cu care sunt prieten din facultate? Bineînțeles că poate fi afectată și zona vieții private: cum mă comport ca judecător sau avocat într-o asociație, căreia îi aparțin, atunci când în prezența mea se spun bancuri rasiste? Nu trebuie eu să vă mai descriu feluritele situații cu care vă confrunțați în meseriile dumneavoastră solicitante

De aceea, este de o importanță deosebită să prezentăm studii de caz – cum a fost cazul în proiectul nostru – în cadrul cărora să dezbatem aceste procese de cântărire și evaluare, pentru a găsi soluții acceptabile.

Sunt jurist, dar nu fac parte din profesiile dumneavoastră și de aceea fac aceste afirmații cu multă rețineră. Dar cunosc responsabilitatea căreia trebuie să îi faceți față în fiecare zi. Dumneavoastră vă este încredințat dreptul, exercitați puterea – puterea de a restrânge libertăți, de a stabili obligații sau restricționa drepturi.

Un cod etic poate reprezenta un sprijin în a vă achita de aceste sarcini cu mare răspundere. Dar după cum spunea un filosof german al dreptului, Gustav Radbruch, „Un bun jurist poate fi doar cel care este jurist cu o conștiință încărcată”. Într-adevăr, permanenta autorefecție critică cu privire la corectitudinea deciziilor luate sau ce vor fi luate reprezintă o condiție de neînlocuit pentru respectarea standardelor de etică profesională.

Mă voi bucura să ascult prezentările și discuțiile care vor urma, le mulțumesc tuturor celor care au contribuit la acest proiect și sper să colaborăm bine și pe viitor.